

C-287/22. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2022. május 3.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Lengyelország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2022. március 24.

Felperesek:

YQ

RJ

Alperes:

Getin Noble Bank S.A.

Az alapeljárás tárgya

Kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása jogszabályba ütköző szerződési feltételek miatt és pénzösszeg megítélése

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogi alapja

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 288. o.) 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének értelmezése; EUMSZ 267. cikk

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

A tényleges érvényesülés és az arányosság elvének fényében ellentétes-e a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével a nemzeti

szabályozás olyan értelmezése vagy az olyan ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság – különösen a fogyasztónak az eladóval vagy szolgáltatóval szembeni elszámolási kötelezettségére vagy az eladó vagy szolgáltató megfelelő pénzügyi helyzetére tekintettel – elutasíthatja a fogyasztónak az arra irányuló ideiglenes intézkedés (óvintézkedés) iránti kérelmét, hogy az eljárás időtartamára függesszék fel azon szerződés teljesítését, amelyet a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyása miatt valószínűleg érvénytelennek fognak minősíteni?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv: 6. cikk (1) bekezdése, 7. cikk (1) bekezdése

A Bíróság 2016. október 26-i Ismael Fernandez Oliva végzése, C-568/14–C-570/14, EU:C:2016:828.

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

Az Ustawa z 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (a polgári törvénykönyvről szóló, 1964. április 23-i törvény) (*Dziennik Ustaw*, 2020., 1740. tétel, a továbbiakban: KC) 385¹. cikke:

1. § A fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalt feltételei nem kötelezik a fogyasztót, ha azok a fogyasztó jogait és kötelezettségeit a jóerkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon állapítják meg (jogszámba ütköző szerződési feltételek). Ez nem vonatkozik a felek főszolgáltatásaira – különösen az árra vagy a díjazásra – vonatkozó feltételekre, ha azok egyértelműen vannak megfogalmazva.
2. § Ha az 1. § alapján a szerződés valamely feltétele nem kötelezi a fogyasztót, a szerződés többi része továbbra is köti a feleket.
3. § Egyedileg meg nem tárgyaltnak minősülnek azok a szerződési feltételek, amelyek tartalmára a fogyasztó nem volt tényleges befolyással. Ez különösen olyan szerződési feltételekre vonatkozik, amelyek a másik szerződő fél által a fogyasztónak javasolt szerződésmintából származnak.
4. § Annak bizonyítása, hogy valamely feltételt egyedileg megtárgyaltak, az erre hivatkozó felet terheli.

A KC 405. cikke

Aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles az előnyt természetben visszaszolgáltatni, ha ez nem lehetséges, annak értékét kell megtérítenie.

A KC 410. cikke

1. § Az előző cikkek rendelkezései különösen a jogalap nélküli szolgáltatásra vonatkoznak.
2. § Jogalap nélküli a szolgáltatás, ha az azt teljesítő személy arra egyáltalán, vagy azon személy tekintetében nem volt köteles, akinek a részére teljesített, vagy ha nyújtásának oka megszűnt, vagy ha a szolgáltatással elérni kívánt célt nem érték el, vagy a szolgáltatási kötelezettséget keletkeztető jogügylet érvénytelen volt, és a szolgáltatást követően sem lett érvényes.

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego (a polgári perrendtartásról szóló, 1964. november 17-i törvény) (*Dziennik Ustaw*, 2021., 1805. tábla) (a továbbiakban: KPC) 189. cikke:

A felperes kérheti a bíróságtól valamely jogviszony vagy jog fennállásának vagy fenn nem állásának megállapítását, ha ehhez jogi érdeke fűződik.

A KPC 730¹. cikke:

1. § Az ideiglenes intézkedés elrendelését bármelyik fél vagy az eljárás bármely résztvevője kérheti, ha a követelést és az ideiglenes intézkedés elrendeléséhez fűződő jogi érdekét valószínűsíti.

2. § Az ideiglenes intézkedés elrendeléséhez fűződő jogi érdek akkor áll fenn, ha az ideiglenes intézkedés hiánya lehetetlenné teszi vagy komolyan veszélyezteti az ügyben hozott határozat végrehajtását, vagy egyéb módon teszi lehetetlenné vagy veszélyezteti komolyan az eljárás céljának elérését.

2¹. § Az ideiglenes intézkedés elrendeléséhez fűződő jogi érdeket valószínűsítettnek kell tekinteni, ha az ideiglenes intézkedés elrendelését kérő fél az a felperes, aki az ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó túlzott késedelmek elleni fellépésről szóló, 2013. március 8-i törvény) értelmében vett kereskedelmi ügyletből eredő pénzkövetelést érvényesít, abban az esetben, ha ezen ügylet értéke nem haladja meg a hetvenötezer PLN-t, és az érvényesített követelést nem teljesítették, a teljesítés határidejének lejártától pedig legalább három hónap eltelt.

3. § Az ideiglenes intézkedés módjának kiválasztásakor a bíróság olyan mértékben veszi figyelembe a felek vagy az eljárásban részt vevő személyek érdekeit, hogy a jogosult megfelelő jogvédelemben részesüljön, a kötelezettre pedig ne háruljon a szükségesnél nagyobb teher.

A KPC 731. cikke

Amennyiben a törvény eltérően nem rendelkezik, az ideiglenes intézkedés nem irányulhat a követelés kielégítésére.

A KPC 755. cikke

1. § Ha az ideiglenes intézkedés tárgya nem pénzkövetelés, a bíróság az általa az adott körülmények között megfelelőnek ítélt módon rendeli el az ideiglenes intézkedést, nem zárva ki a pénzkövetelések biztosítására előírt módokat. A bíróság különösen:

- 1) meghatározhatja az eljárás időtartamára a felek vagy az eljárásban részt vevő személyek jogait és kötelezettségeit;
- 2) megtilthatja az eljárással érintett tárgyak vagy jogok elidegenítését;
- 3) felfüggesztheti a végrehajtási eljárást vagy a határozat végrehajtására irányuló egyéb eljárást;
- 4) meghatározhatja a kiskorú gyermekek feletti felügyelet és a velük való kapcsolattartás módját;
- 5) elrendelheti megfelelő figyelmeztetés ingatlan-nyilvántartásba vagy a vonatkozó nyilvántartásba való bejegyzését.

2. § A személyiségi jogok védelmével kapcsolatos ügyekben a közzétételt megtiltó ideiglenes intézkedés csak akkor rendelhető el, ha az nem ütközik fontos közérdekbe. Az ideiglenes intézkedés elrendelésekor a bíróság meghatározza a tilalom időtartamát, amely nem lehet egy évnél hosszabb. Ha az ügyben az eljárás folyamatban van, a jogosult az elrendelt közzétételi tilalom időtartamának lejártá előtt további ideiglenes intézkedés elrendelését kérheti; az első és második mondatban foglalt rendelkezéseket kell alkalmazni. Ha a jogosult további ideiglenes intézkedés elrendelését kérte, a közzétételi tilalom a kérelem jogerős elbírálásáig hatályban marad.

2¹. § A 731. cikkben foglalt rendelkezés nem alkalmazandó, ha az ideiglenes intézkedés a jogosult fél hamarosan bekövetkező kárának vagy számára hátrányos egyéb következmény elhárításához szükséges.

3. § A bíróság a zárt ülésen hozott határozatot kézbesíti a kötelezettnek, amelyben elrendeli, hogy valamely cselekményt végezzen el vagy tartózkodjon attól, illetve hagyjon fel a jogosult tevékenységének akadályozásával. Ez nem vonatkozik a kötelezett birtokában lévő tárgyak kiadását elrendelő végzésekre.

A tényállás és az eljárás rövid ismertetése

- 1 YQ és RJ 2008-ban a Getin Noble Bank S.A. alperessel 643 395,63 PLN összegű, CHF-alapú jelzálogkölcsön-szerződést kötött, amely szerint a kölcsön tőkeösszegét a bank által meghatározott vételi árfolyamon váltották át CHF-re, míg a CHF-ben számított törlesztőrészleteket szintén a bank által meghatározott

eladási árfolyamon fizették vissza. A felpereseket egy olyan táblázat formájában tájékoztatták a kamatláb- és árfolyamváltozások hatásáról, amely annak feltételezése mellett hasonlította össze a kölcsön törlesztőrészeit, hogy a kölcsönösszeg 20%-kal, árfolyam-emelkedés esetében pedig 15,6%-kal nő (ami megfelelt az elmúlt év legmagasabb és legalacsonyabb árfolyama közötti különbségnek).

- 2 A keresetlevélben a felperesek az említett szerződés érvénytelenségének megállapítását és 375 042,34 PLN törvényes késedelmi kamatokkal növelt összegének, valamint a költségek megítélését kérték. A felperesek egy másodlagos követelést is előterjesztettek, amely azon a feltételezésen alapul, hogy az átváltási záradékok tisztességtelenek, és hogy a szerződés a tisztességtelen záradékok elhagyását követően fennmaradhat. A szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló követelésük biztosítása iránti kérelmet is előterjesztettek, amely arra irányult, hogy az eljárás időtartamára határozzák meg az eljárásban részt vevő felek jogait és kötelezettségeit azáltal, hogy az eljárás jogerős befejezéséig függesszék fel a kölcsönszerződés törlesztőrészeinek teljesítésére vonatkozó kötelezettséget (a), tiltsák meg az alperesnek a szerződés felmondására vonatkozó nyilatkozat megtételét (b), valamint tiltsák meg az alperesnek, hogy az eljárás befejezéséig a gazdasági információs hivatalnál közzétegye a kölcsön visszafizetésének felperesek általi elmulasztására vonatkozó információkat.
- 3 Az alperes bank ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte, és formai kifogásokat emelt, valamint tagadta, hogy a szerződési feltételek jogszabályba ütköznének. Az alperes iratokat nyújtott be e feltételek jogszerűségének alátámasztására, és megkérdőjelezte a felperesek fogyasztói jogállását. Azzal is érvelt, hogy a bank jogosult a tőke teljes kifizetett összegének visszatérítésére és e tőkeösszeg használatáért járó díjazásra. Az ideiglenes intézkedés iránti kérelemmel kapcsolatban az alperes jelezte, hogy a felperesek követelését nem valószínűsítették és az elévült.
- 4 A felperesek a Sąd Okręgowy w Warszawie (varsói regionális bíróság, Lengyelország) (elsőfokú bíróság) felperesek fenti kérelmét elutasító végzésével szemben fellebbezést nyújtottak be, amelyben azt kérték, hogy kérelemnek teljes egészében adjanak helyt.

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

- 5 Első fokon a felperesek azzal érveltek, hogy a kölcsönszerződés jogszabályba ütköző feltételeket tartalmazott a kölcsönösszeg külföldi valutához történő indexálására vonatkozóan, és a követelt összeg a felperesek által teljesített kifizetések összegének felel meg, amely az alperes által kapott jogalap nélküli szolgáltatásnak minősül. Az elsőfokú bíróság végzése ellen benyújtott fellebbezésükben arra hivatkoztak, hogy jogi érdekük fűződik az ideiglenes intézkedés elrendeléséhez, mivel minden egyes visszafizetés növeli az alperes banktól nekik visszatérítendő összeget. Az ideiglenes intézkedés iránti

kérelemmel kapcsolatban az alperes jelezte, hogy a felperesek követelését nem valószínűsítették és az elévült. Olyan iratokat is benyújtott, amelyek alátámasztották megfelelő pénzügyi helyzetét.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid összefoglalása

- 6 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolása érdekében a bíróság a nemzeti jog alapján úgy véli, hogy a többek között az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő, jogszabályba ütköző feltételek szerződésbe foglalása azt eredményezi, hogy a szerződés egésze nem tartható fenn, ami azt jelenti, hogy a szerződés érvénytelen (a kc 385¹. cikke), és hogy az érvénytelen szerződésben részes felek mindegyike jogosult a teljesített szolgáltatás visszatérítését követelni (a kc 410. cikke).
- 7 Az alapeljárás ideiglenes intézkedés elrendelésére irányuló eljárás keretében folyik, amelyben a bíróság a felek állításainak valószínűsítése alapján határoz az ideiglenes intézkedésekről. A kérdést előterjesztő bíróság valószínűsítettnek tekintette, hogy a felperesek által fogyasztóként kötött szerződés egyes feltételei tisztességtelenek, mivel az árfolyamkockázatot a fogyasztókra terhelik, és lehetővé teszik a bank számára, hogy az árfolyamrést szabadon határozza meg (e feltételek hasonlóak a C-260/18. sz. ügyben vizsgált szerződés feltételeihez), és a felperesek a szerződés teljesítése során a folyósított kölcsönösszeg mintegy 59%-át fizették ki az alperes banknak, és a felek által kötött kiegészítő megállapodások nem állították vissza a tisztességtelen feltételek hatályát.
- 8 A KC 385¹. cikkét, amely a 93/13 irányelvet ülteti át a lengyel jogba, úgy kell értelmezni, hogy biztosítsa az említett irányelv céljainak lehető leghatékonyabb megvalósítását. Amint a Bíróság már megállapította, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, úgyhogy a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. Ennélfogva egy ilyen kikötés tisztességtelen jellege bírósági megállapításának főszabály szerint azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne. A nemzeti bíróság azon kötelezettsége, hogy mellőzze az olyan tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását, amely jogalap nélkül kifizetettnek bizonyuló összegek fizetésére kötelez, főszabály szerint ezzel egyező összegű visszafizetési kötelezettséget eredményez (lásd: 2016. december 21-i Francisco Gutiérrez Naranjo ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 61. és 62. pont). Az uniós joggal összhangban álló értelmezés kötelezettsége a nemzeti eljárási szabályokra is vonatkozik (lásd: 2012. június 14-i Banco Español de Crédito SA ítélet, C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349, 53–57. pont).
- 9 A Bíróság több alkalommal is általános megállapításokat tett arra vonatkozóan, hogy a nemzeti bíróságoknak képesnek kell lenniük ideiglenes intézkedések elfogadására az uniós jogrend által biztosított jogok védelmére vonatkozó bírósági

határozatok teljes hatékonyságának érdekében (lásd: 1990. június 19-i Factortame ítélet, C-213/89, EU:C:1990:257, 21. pont; 2001. január 11-i Siples ítélet, C-226/99, EU:C:2001:14, 19. pont; 2007. március 13-i Unibet ítélet, C-432/05, 67. pont). A 93/13 irányelv alapján a Bíróság már határozott az ideiglenes intézkedés biztosításának szükségességéről, különösen abban a helyzetben, amikor a végrehajtás a fogyasztó lakóhelyéül szolgáló ingatlanra irányul (2014. szeptember 10-i Kušionová ítélet, C-34/13, EU:C:2014:2189, 66. pont; 2013. március 14-i Aziz ítélet, C-415/11, EU:C:2013:164, 59. pont).

- 10 Mindazonáltal az ideiglenes intézkedések nem csupán a fogyasztókkal szembeni érvényesítés felfüggesztésének szempontjából lehetnek alapvető fontosságúak, hanem azokban az esetekben is, amikor a fogyasztók peres eljárásban kérik bizonyos szerződési feltételek érvénytelenségének kimondását (lásd: 2016. október 26-i Ismael Fernandez Oliva végzés, C-568/14–C-570/14, EU:C:2016:828). A Bíróság azt is kimondta, hogy a hivatkozott irányelv rendelkezéseivel összeegyeztethetetlen az a nemzeti szabályozás, amely szerint a bíróság a fogyasztói szerződés tisztességtelen jellegére vonatkozó kifogások vizsgálatáig nem függesztheti fel a végrehajtási eljárást (lásd: 2019. június 26-i Kuhar ítélet, C-407/18, EU:C:1990:257).
- 11 A 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése tehát arra kötelezi a nemzeti bíróságot, hogy – adott esetben hivatalból – megfelelő ideiglenes intézkedést rendeljen el, ha az ilyen intézkedés elrendelése szükséges a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó jövőbeli határozat teljes hatályának biztosításához.
- 12 A nemzeti ítélkezési gyakorlat azonban ritkán ad helyt a fogyasztók ilyen ideiglenes intézkedés iránti kérelmének. A nemzeti bíróságok egy része úgy véli, hogy a megállapítás iránti követelés (a KPC 189. cikke) bírósági végrehajtás útján nem végrehajtható, és csak arra irányul, hogy hivatalosan megerősítse a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét vagy érvénytelenségét. Úgy tűnik, hogy ezen értelmezés figyelmen kívül hagyja a tisztességtelen szerződési feltételből eredő visszatérítési kötelezettség kérdését. Egy másik álláspont a KPC 731. cikkén alapul, amely szerint az ideiglenes intézkedés nem irányulhat a követelés kielégítésére. A harmadik álláspont arra hivatkozik, hogy a fogyasztónak jogi érdeke fűződik az ideiglenes intézkedés elrendeléséhez (a KPC 730¹. cikkének 2. §-a), valamint a kötelezett (alperes) túlzott terheire (a KPC 730¹. cikkének 3. §-a) hivatkozik. Miközben elismerik, hogy az érvénytelen kölcsönszerződésben részes mindkét fél jogosult a jogalap nélküli szolgáltatás visszatérítésére, az ítélkezési gyakorlat egy része rámutat arra, hogy a fogyasztó főszabály szerint szintén köteles a használt tőkeösszeget is visszatéríteni.
- 13 A kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítására tekintettel már az eljárás kezdeti szakaszában a későbbi határozat teljes érvényesülésének biztosítása érdekében megfelelő ideiglenes intézkedésekre van szükség (mint például az e szerződésből eredő törlesztőrészletek (tőke és kamat) visszafizetési kötelezettségének az eljárás időtartamára történő felfüggesztése). Ellenkező

esetben a visszatérítési követelés veszélybe kerülne, következésképpen pedig a 93/13 irányelv teljes érvényesülése is veszélybe kerülne. Leggyakrabban ugyanis azok a fogyasztók, akik polgári pert indítanak egy bank ellen a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapítása és az ilyen érvénytelen szerződés elszámolása jogcímén megfelelő összegek megítélése iránt, továbbra is a kölcsön bank által követelt összegű törlesztőrészleteit fizetik. Erre tekintettel a felek jogi és ténybeli helyzetét már az ilyen bírósági eljárás kezdetén rögzíteni kell (be kell fagyasztani), mivel a törlesztőrészletek fogyasztók általi további fizetése az eljárás végén meghozandó határozatot hatálytalanná teszi. Ellenkező esetben a felpereseknek (fogyasztóknak) minden hónapban (minden egyes következő törlesztőrészlet befizetése után) megfelelően ki kellene terjeszteniük keresetüket, ami nagyon nehézkes lenne és az eljárás elhúzódását eredményezné.

- 14 Ez a helyzet az eladóval vagy szolgáltatóval szemben inkább a fogyasztót büntetné, ami a kérdést előterjesztő bíróság szerint veszélyeztetné a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének hatékony érvényesülését. Nem állítaná helyre a felek jogai és kötelezettségei közötti tényleges egyensúlyt sem, mivel jogainak érvényesítése céljából a fogyasztó (nem pedig az eladó vagy szolgáltató) lenne kénytelen újabb pénzügyi forrásokat és időt rászánni arra, hogy újabb bírósági eljárást kezdeményezzen.
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság szerint a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése és 7. cikkének (1) bekezdése a tényleges érvényesülés elvének és a szerződő felek jogai és kötelezettségei közötti tényleges egyensúly létrehozása követelményének fényében megköveteli, hogy abban az esetben, amikor a fogyasztó az eladóval vagy szolgáltatóval (a bankkal) szemben olyan eljárást kezdeményez, amely a kölcsönszerződés feltételei tisztességtelen jellegének, és következésképpen a szerződés érvénytelenségének megállapítására, valamint a fogyasztó által az érvénytelen szerződés alapján kifizetett összegek visszatérítésére (restitúcióra) irányul, a nemzeti bíróságnak minden olyan intézkedést meg kell hoznia (beleértve az ideiglenes intézkedéseket is) amelyek biztosítják, hogy ez az eljárás véglegesen rendezze a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató közötti jogi helyzetet. Az ilyen eljárások célja, hogy a 93/13 irányelv által a szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapításához fűzött valamennyi jogkövetkezményt – beleértve a teljes és végleges visszatérítést is – megállapítsák, anélkül, hogy a fogyasztónak további eljárást kellene kezdeményeznie.
- 16 A kérdést előterjesztő bíróság szerint ilyen ideiglenes intézkedésnek kell lennie a felek között az eljárás megindításának időpontjában fennálló jogi és ténybeli helyzet rögzítésének, különösen a tisztességtelen szerződési feltételeket tartalmazó kölcsönszerződésből eredő törlesztőrészlet-fizetésre (tőke és kamat) vonatkozó kötelezettségnek az eljárás időtartamára történő felfüggesztésével.
- 17 A fentiekre tekintettel a Sąd Okręgowy w Warszawie (varsói regionális bíróság) az így feltett kérdésre azt a választ javasolja adni, hogy a nemzeti szabályozás értelmezése és a nemzeti ítélkezési gyakorlat az alapügyhöz hasonló esetekben nem teheti lehetővé, hogy a nemzeti bíróság elutasíthassa a fogyasztónak a

szervződés teljesítésének felfüggesztésére irányuló ideiglenes intézkedés bíróság általi elrendelése iránti kérelmét.

MUNKADOKUMENTUM